

eo, utpote Dicecesano, loci Stabulensis curam suscipiebat, ita etiam, quia Malmundarium Colonienfis Dicecesis erat, hujus loci curam ab Archiepiscopo Colonienfi susciperet, eique subjectionem hac causa faceret. Hoc, inquam, Fridericus suis temporibus tentatum scribit; hoc ut ne deinceps tentetur, vetat prohibetque. Quod dum facit re ipsa demonstrat, Abbatem Stabulensem non esse exemptum, quippe cui Leodienfis Episcopus curam Stabulensis loci propria potestate & curam Malmundariensis potestate delegata impertiat. Marteni pudet me pigetque, qui ex quo fonte limpidissimas veri aquas haurio, eum ita turbet, ut ex eodem nonnisi maleolentes & turbidas falsi errorisque offas referat.

C A P U T V.

*Monasteriorum Malmundariensis & Stabulensis Genuina immunitas
evoluitur, & Marteni de exemptionibus Seculorum VII. &
VIII. Systema everitur.*

Malbaldo Abbate Stabulensi argumenta, & tantum non verba sufficiente, suffragante S. Rota, atque ipsis Stabulensibus non dissentientibus, quam invitis quodammodo obtrudebat Martenus immunitatem plenam & illimitatam, negavi & confutavi. Verum non negavi omnem, non contendi, nulla fuisse unquam immunitate donatos. Interest aliquid inter Herculem & Sisyphum, inter Cræsum & Irum: neque qui Rex Magnus non est, est is illico Davus aut Syrus. Superat diploma Childerici Regis Stabulensi & Malmundariensi Monasteriis concessum, quo Monachis facultas fit libera Abbatis eligendi, cavereturque, ne ecclesiastica ulla aut secularis potestas emolumenti quicquam ex eorum bonis sibi vendicet. Excerpti illud Disceptatione I. Martenus totum edidit tomo II. Collectionis Amplifs. Cavit tamen sollicitè, ne illius mentionem faceret suis in Vindiciis. Quia enim in eo nulla Abbatum - Episcoporum, nulla decumanæ illius immunitatis mentio, intellexit hoc silentio suam jugulari sententiam.

Stabulensium etsi non omnimoda, suis tamen aliqua immunitas.

Exilis est admodum & curta immunitas, quam hoc diplomate Childericus concedit. Quia tamen testatur, Monasteria nostra *ab antiquis juxta Pontificum institutionem libertatis privilegio consistere*, suspicatus sum, majorem & extensorem fuisse illis Episcopali aliquo privilegio tributam. Scilicet, ita illorum temporum ferebat usus, Reges aut alii Fundatores juribus, quæ in monasteria a se condita, aut suis in regnis posita habebant, abdicantes, & immunitatem a se concessam ab Episcopis in Synodo confirmari curabant, & Dicecesanum rogabant Pontificem, uti ipse suis item, quoad disciplina Ecclesiastica pateretur, juribus renunciando, eam extenderet atque perficeret. Id ornamenti obtigisse geminis cœnobis Stabulensi & Malmundariensi, ex Childerici verbis liquet, estque certum, fuisse olim hac super re Pontificium aliquod instrumentum in Synodo confectum. Id etsi ad nos aut injuria temporum, aut potius alio fato non pervenit, sum tamen arbitratus sciri posse, quid immunitatis, quam quantamque tribueret. Sunt cuiusvis seculo sui mores, ritus, consuetudines, suus, ut ita dicam, stylus, quem qui perspectum habuerit, potest is ex hac generali cognitione statuere, quid in particulari contigerit. Cum quis inter Equites, Comites aut Principes ab Imperatore relatus legitur, de ipso instrumento inspiciendo parum laboramus, quia scimus, quibus verbis, ritibusque nostra ætate hæ dignitates conferantur. Ita etiam in privilegiis seculorum VII.

Ejus ab Episcopis concessa fit mentio in Childerici diplomate.

& VIII. usu venit. Marculfus eorum nobis formulas a Baluzio in Capitularibus Regum Francorum & aliis alibi editas transmisit. His cognitis intelligitur, quid immunitatis nostris monasteriis fuerit concessum; continent enim immunitatem iis temporibus concedi solitam. Quando igitur de immunitate monasteriorum Stabulensis & Malmundariensis disputabam, atque istud potissimum laborabam, ut, ostenso non fuisse plenam & illimitatam, ostenderem quæ, quantaque, quibus finibus duobus primis sæculis fuerit circumscripta, fuit mihi Marculfi privilegium rescribendum, atque ex eo immunitatis limites figendi.

Fuit eadem atque immunitas a Marculfo descripta. Hac explicatur.

Synodus Nicæna. Can. 54.

Id qua ratione præstiterim, est mihi paucis repetendum. Jura Episcopalia sunt trium generum. Primo quia, qui altari ministrat, illi de altari vivendum est, Episcopo *de Parochiarum & Monasteriorum* non exemptorum proventibus, iisque, quæ *in Altario offerta fuissent*, pars aliqua competeat. Hæc Episcoporum *jura*, ut ita dicam, *utilia*, quibus juxta Marculfianam formulam se abdicat Episcopus. Eo spectat etiam, quod ordines polliceatur sese gratis præbiturum *sobria duntaxat & simplici benedictione*, id est, mensa brevi & munda, sibi reservata, cum monasterium accesserit. Episcopaliurum classem alteram constituunt ea, quæ sunt Ordinis. Hæc sibi Episcopus sarta tecta & illibata servat. Classis tertia a jurisdictione est, eamque constituit non solum facultas aliqua, sed omnino obligatio attendendi & curandi, ut qui Dioceses suæ limitibus comprehenduntur, si sive Laici sive Clerici fuerint, ex Christianæ disciplinæ legibus vitam instituant. Patent hæc jura latissime: Inde enim est, ut alia mittam, quod Episcopi Abbates monasteriis & præfectos olim præponerent. His abdicat Diocesanus electionis libertatem concedendo. Ad jurisdictionem etiam pertinet, quod ad monasteria frequenter accedere, eisque *septa & secreta* pro lubitu ingredi posset; qua facultate ita abdicat, ut nisi ab *Abbate aut congregatione invitatus* ea uti velit. Denique jurisdictionis non est pars minima facultas onusque de subditorum moribus cognoscendi, tepidos & immorigeros corrigendi. Hanc facultatem Diocesanus circumscribit, concedendo, ut si *Monachi DE EORUM RELIGIONE TEPIDI fuerint Abbas, secundum regulam corrigat si prævalet; sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debeat*. Atqui his rebus immunitas Marculfiana absolvitur. Ubi istud est diligenter attendendum, immunitatem a *juribus* Episcopi *utilibus* esse fere absolutam & plenam; a necessitate & onere ordines ab Episcopo Diocetano petendi & accipiendi, esse nullam; ab ejusdem jurisdictione esse minimam. Nam electionis libertas est tantilla tamque exilis exemptio, ut hodie apud multos immunitatis nomine non veniat. Neque facultas Abbati permessa cognoscendi, an Monachi juxta regulam vivant, & eos juxta regulam corrigendi exemptionem aliquam immunitatem constituit, cum patri cuiusvis familias perinde facultas competeat de suorum moribus cognoscendi, & male feriatos corrigendi. Major est ea immunitas, quod Diocetanus abdicet facultatem monasterium, quando lubuerit, ingrediendi. Sed tamen si omnia solícite expendantur, his omnibus nihil omnino Episcopalis Jurisdictionis contrahitur. Nam nihil de *CANONICA AUCTORITATE convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietim tranquillitatis tribuitur*. Sunt ipsa privilegii verba, quibus exempti monentur, se recitata ornamenta ab Episcopo hac una causa accipere, ut quietius & tranquillius Deo serviant; de cetero *AUCTORITATEM CANONICAM*, id est jurisdictionem Episcopalem, nulla in re *convulsam* aut contractam, haud secus atque ante iis imminere, eamque in se distringendam, si concessa quietis gratia libertate abutantur.

Martennus vano molimine repugnat.

Hæc ego cum pluribus Disceptatione prima disputabam, istud volebam, ut etiam ex Marculfi privilegio ostenderem, Monasteria nostra illa ætate, qua
Mar-

Martenus Episcopus-Abbatem in iis constituit, non habuisse immunitatem, quæ Episcopus-Abbatem ferre posset; non habuisse enim immunitatem omnibus numeris absolutam. In hujus argumenti vi retundenda multus est. Privilegia & exemptionum chartas unde unde conquirunt, ut ostendat seculis VII. & VIII. majorem, quam ego ex Marculfo contendo, immunitatem sæpius concedi solitam. Sed ego si lectorem attentum & partium studio vacuum nactus fuero, non vereor, ut mihi vadimonium deferendum sit. Marteniana momenta & consilia expendamus.

I. Demus ei, seculis VII. & VIII. majores immunitates concessas ea, quam nunc ex Marculfo rescripti. Demus hoc. Quid tum, an inde consequitur majorem monasteriis nostris concessam? minime gentium. Marculfiana immunitas, erat immunitas obvia, ordinaria, concedi solita; extabant enim illius formulæ. *Concessio Regis ad hujus immunitatis Privilegium, Emunitas Regia, Confirmatio de Emunitate*, quarum formulas idem Marculfus apud Baluzium exhibet, ejusdem tenoris sunt. Nullius alius immunitatis in eo formula, nullum vestigium. Inde consequitur, hanc ea tempestate frequentatam, & usu receptam fuisse. Recte igitur a nobis est Stabulensibus tributa; quia cum in re obscura quaeritur, quid factum sit, istud factum ponitur, quod fieri consuevisset. Ad hæc cum aliunde esset ostensum, Stabulenses non fuisse ab Episcopi jurisdictione & auctoritate immunes, non poterat iis aliud privilegium, quam Marculfianum assignari. Nam erat illis aliquod assignandum, quod subjectionem non tolleret. Quare si Martenus evicisset fuisse aliqua, quæ immunitatem illimitatam tribuerent, ne simile aliquod Stabulensibus tribueretur, verbatim veratque eorum luce clarius demonstrata subiectio. Oleum proinde & operam perdit in astruendis Privilegiis Marculfiano majoribus. Ea recusat Stabulensium conditio.

Nam non potuit Stabulensibus alia immunitas concedi quam Marculfiana.

II. Scribit, fateturque subinde Vindici arum pagina decima, *citata a Roderico formulam Marculfi eodem sensu intelligendam esse*, quo prolata a se Privilegia. Id si ita est, sunt item hæc *eodem sensu intelligenda, quo citata a Roderico Formula Marculfi*. Jam vero ostendit Rodericus, Marculfiana formula non tribui immunitatem absolutam, jura Episcopalia in monasteria facta tecta per eam perstare. Igitur neque rescripta a Marteno Privilegia immunitatem plenam & absolutam tribuunt, igitur neque per ea *Canonica auctoritas convellitur*, aut jurisdictione Episcopalis contrahitur. Igitur heterodoxum illud Privilegiorum examen cassò conatu adversus me in arenam producit.

Quod ipse imprudens fatetur.

III. His ita observatis possem Marteniana privilegia negligere. Quia tamen dum verbis fatetur, esse eo sensu intelligenda, quo Marculfianum, re ipsa alio intelligit & interpretatur, quam recte id ab eo fiat, est paucis expendendum. Aliquibus privilegiis statuitur, ut Episcopus Dicecesanus *Altaria seu basilicas in monasterio rogatus ab Abbate pro Christi nomine consecret atque benedicat. Chrisma quoque seu sanctificationis oleum singulis annis prabeat. Sed & si quem petierit Abbas aut de Monachis, aut de Canonicis suis ad aliquem gradum Ecclesiasticum consecrandum, nullatenus contradicat*. Rescribit hæc verba Martenus; veritus autem, ne Dicecesani auctoritas inde adstruatur, quod ea, quæ sunt Ordinis ei referrentur, id, inquit, *non ut jus, sed tanquam onus illi impositum*. Ingeniosam atque Oedipo dignam interpretationem! An igitur jus pascendi oves ab onere se jungi potest? Onus pascendi inde est, quod pastoris provinciam subeundo ea omnia facere polliceat, quæ pastoris officium requirit: Jus autem pascendi inde est, quod oves meæ, cum me pastorem accipiunt, hoc ipso teneantur, a me recipere, quæ oves a pastore recipere oportet. In Rege quovis est onus regendi

Neque Martenus exempla profert immunitatis Marculfiana majoris. Nam Corbeiense privilegium relinquit Episcopus que sunt Ordinis.

suos subditos, est item jus: nam neutrum ab altero secerni potest. In superiore Domus B. Germani de Pratis est onus Marteno & Durando de rebus necessariis providendi. Quid inde Martene efficies? si tibi constare vis, negabis te illi subditum esse, nam inquires, *non ut jus, sed tanquam onus est illi hoc impositum.* Non erat necesse privilegia Pontificia rescribere, ut ostenderetur Episcopis hoc oneris incumbere, ut rogati monachis ea, quæ sunt Ordinis, præbeant. Eorum hac in re conditio eadem est atque laici cujuscvis. Tenetur enim Episcopus Laico cuivis, modo iis omnibus, quæ Canones & Concilia postulant, instructus sit, ordines præbere; haud secus ac Parochus quilibet tenetur Sacramenta parochianis suis ministrare. Quia igitur ex hoc onere, quod Parocho inhæret, mihi Sacramenta ministrandi consequitur, me ejus parochianum, me illi subditum esse & obnoxium, omnino ex onere, quod Episcopo incumbit Monachis, sua in Diœcesi positis Ordines præbendi, consequitur eos illi subditos & obnoxios esse. Apertiora etiam in recitatis verbis vidissemus, nisi ea truncare visum Marteno fuisset. Rescribamus, quæ supressit. *Si quem petierit Abbas aut de Monachis, aut de Canonicis suis ad aliquem gradum Ecclesiasticum consecrandum, nullatenus contradicat.* Quid hic subdit summus Pontifex? quid omittit Martenus? NISI FORTE IS, PRO QUO PETITUR, INDIGNUS TALI HONORE VERITATIS TESTIMONIO DEPREHENDATUR. Poteratne quicquam apertius addi ad demonstrandam Episcopalem jurisdictionem? Poteratne quicquam ad eam deprimendam aptius supprimi? Episcopo Ambianensi incumbit Corbeiensibus Monachis ordines, cum petunt, præbere. Verum id ita incumbit, si dignos deprehenderit. Hac super re cognoscit, ordinandorum mores, scientiam, ætatem, cetera, examinat. Est itaque recte a me assertum, Episcopo eam omnem jurisdictionem in Monachos servari & asseri, quam in quemvis suæ Diœceseos Laicum obtinet. Proinde quod Martenus afferebat tanquam potestatis Episcopalis circumscriptæ argumentum, est apertum illius confirmatæ & vindicatæ testimonium. Hoc privilegio concessio, poterat Benedictus III. sua facere verba Gregorii M. Epist. 39. Lib. II. ad Dominicum Carthaginensem; *De Ecclesiasticis vero privilegiis, quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita omni dubitatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua jura servamus.*

Abbatis benedictionem asserit Episcopo, qua cura animarum traditur.

IV. Idem Magnus Gregorius lib. IV. Epistola XLI. *Luminoso Abbati monasterii S. Thoma de Arimino Privilegium concedens, id ita concedit, illa videlicet ei (Castorio Episcopo Ariminensi) JURISDICTIONE relicta, ut in defuncti Abbatis locum alium, quem dignum communis consensus congregationis elegerit, debeat ORDINARE.* Abbatis ordinandi sive benedicendi jus onusque *jurisdictionem* vocat Gregorius M. Adstipulatur ei Martenus multis ostendens, Episcopum, dum Abbatem benedicit, *spiritualem illi jurisdictionem in suos tribuere, & curam ei animarum tradere,* estque illi hoc tam certum, ut statuatur, *ab usum esse, si Abbas, Benedictione non accepta, jurisdictionis in suos spiritualis aliquid sibi vendicet;* quippe, quia eam nondum ab Episcopo suo acceperit. Facultas hæc, hoc jus, Abbati curam animarum Benedictionem ei impertiendo conferendi, quod jurium Episcopaliū partem non minimam constituit, illibatum item Episcopo Ambianensi relinquatur. Nam in laudatis Benedicti III. verbis, non dico de eo contracto aut sublato, sed omnino ejus nulla in illis mentio. In formula Marculfi statuitur, ut Benedictio *sine pretio* concedatur, quod eo quoque recidit. Sive enim gratis, sive munere aliquo in grati animi signum recepto præbeatur, constat Episcopo suo Abbatem benedicendi *jurisdictionem*, ut Gregorii M. sermone uti pergam, constat illi suum jus Abbati curam animarum, & jurisdictionem in Monachos impertiendi. Restituto Benedicti privilegio videbamus,
Epif-

Episcopo ab Abbate rogato, Monachum in diaconum aut presbyterum consecrandum fuisse, *nisi forte is, pro quo peteretur, indignus tali honore deprehenderetur.* Eadem cautela Episcopo adhibenda erat, cum se se præbebat Abbatis benedicendi occasio. Adeo S. Benedictus capite 64. regulæ optat, rogatque, ut si congregatio indignum elegerit, adverteritque Episcopus, non modo prohibeat, sed etiam *dignum domui Dei Dispensatorem constituat.* Quod item rogat Abbates & laicos vicinos. Quanquam S. Benedicti precibus & votis parum opus erat; non poterant enim ignorare Episcopi, id sibi incumbere, ut curent, ne congregationibus religiosis indigni Pastores ordinentur. Hæc cum ita habeant, iterato Benedicti III. privilegium Corbeiense in Martenum retorquemus, vidimus enim Ambianensi Episcopo jura Episcopalia per illud imminuta perstare, & proinde recte a Thomassino adhibitum, *ad demonstrandam Episcoporum etiam in monasteria aliquibus privilegiis honestata supereminentem jurisdictionem.*

V. Aliquibus privilegiis Episcopi sibi ipsi facultatem adimunt monasterii *septa & secreta, nisi ab Abbate rogati fuerint, ingrediendi.* Est hoc Marteno egregium immunitatis specimen. *Neque enim, inquit, ullam qualemcumque jurisdictionem in Monasteria habere dicendus est Episcopus, in quibus neque missas celebrare, QUOD CUIVIS PRESBYTERO PERMITTITUR, sed ne quidem in ea intrare, aut quasvis functiones invito Abbate exercere permittitur.* Præclare iterum & ingeniose! Monachos ab Episcopi potestate absolvere vult, idque illi tam feliciter cedit, ut eos cuivis presbytero obnoxios reddat. Quid enim? Jurisdictionem in Monasterium Episcopis negat a defectu facultatis in ea intrandi, & missas celebrandi. Itaque ubi hic defectus cessat, ubi adest hæc facultas, ibi est jurisdictio in Monachos; atqui, ejus judicio, ea gaudet quilibet *presbyter*; igitur, Marteni judicio, monasteria cuilibet *presbytero* subdita sunt & obnoxia. Neque vero miretur quisquam Martenum sese his inextricabilibus antilogiis involvere. Qui sibi ipse oculos eruit, necesse est ubique præceps ruat, & in tenebris & luto volutetur. Quæ Martenus aut ignorat aut ignorari vellet, explicentur; erunt tum omnia plana & aperta. Competebat Episcopis facultas ad quaslibet diceceseos suæ ecclesias, cum vellent accedendi, ibi cathedram ponendi, docendi, ad aram publice faciendi, Sacramenta & ordines ministrandi. Hanc facultatem jam inde a Gregorii M. temporibus cæpit contrahere proluxa Episcoporum in Monachos voluntas. Ejus contrahendæ duæ fuerunt causæ. Primo ne plebis ad Episcoporum, ut assolet, solennes functiones frequentia & concursus Monachorum quieti obstreperet: secundo ne ex Episcopi adventu rebus monasterii dispendii quicquam accederet. Erat enim istud usu receptum, ut Monachi divertentes ad se Episcopos liberaliter acciperent. Verum cum Episcopi sibi ipsi legem tulerunt ad aliqua monasteria, nisi rogarentur, non divertendi, quid inde eorum Jurisdictioni decessit? An hoc factò facultatem sibi ademerunt de eorum moribus cognoscendi? In hæreticos, in Schismaticos advertendi? Jejunia & Supplicationes eis indicendi? Næ Martenus ex Monastica disciplina præclarum monstrum effingit, cujus quieti consulere non possint Episcopi, nisi Monachorum Patres, Pastores, Superiores esse desinant. Nonne & ipsi summi Pontifices attendebant, ne suo adventu in Romana monasteria monastica silentia interpellarent. Quid igitur superest, nisi ut & Summi Pontificis nullam dicamus fuisse in Romanos Monachos Jurisdictionem? Ceterum fucum incautis facere conatur Martenus, cum ait, Episcopis non licuisse Missas in monasteriis exemptis celebrare. Quod ipse fatetur, licuit cuivis alii presbytero, an igitur Episcoporum pejor fuit quam horum conditio? Cui homini sano id persuasum eat?

Quod sibi legem aliquando fecerunt Episcopi ne pompam Episcopalem in monasteriis explicarent;

Id sine jurisdictionis dispensatione factum.

Adductorum verborum interpretem egregie agit Nicolaus Papa in Privilegio Abbatissæ Vizeliacensi concessio; ubi idem illi ornamentum largiturus his verbis utitur: *Neque Episcopus civitatis ipsius parochiæ, nisi ab Abbatissa ipsius monasterii invitatus, PUBLICAS MISSAS agat, neque STATIONES in cœnobio eodem indicat, ne ancillarum Dei quies quoquomodo populari conventu valeat perturbari.* Ubi hic missarum in cœnobio celebrandi facultas Episcopo adempta? Ubi alia, quæ Martenus garrit, abdicata? Unum hoc abdicatur, unum hoc statuitur, quod quieti & otio monastico oppositum videtur. Est hic audiendus Gregorius M. Epistola ad Marinianum Episcopum Ravennatem, ex qua confictum est concilium Romanum Anni 601. & Nicolai I. decretum a Marteno tom. I. Coll. amplif. pag. 152. repræsentatum. *Cum Episcoporum, inquit, adventus desideranter a monasteriis debeant expectari, quia tamen hospitandi occasione prædictum (Beatorum Joannis & Stephani) temporibus decessoris vestri nobis fuisse nuntiatum est prægravatum, oportet ut hoc sanctitas vestra decenter debeat temperare, ut visitandi exhortandique gratia ad monasterium, quotiens placuerit ab ejusdem civitatis antistite accedatur. Sed sic caritatis officium illic Episcopus impleat, ut gravamen aliquod monasterium non incurrat.* Sed potestne sibi quis temperare, ne propius accedat, examenque improbum in illa castiget trutina? Antiqui cœnobitæ in gratia reposuerunt, si Episcopi jure suo abrenunciantes in eorum ecclesiis Episcopalem pompam non explicarent: nunc, si id honoris conceditur, in gratia reponunt, atque cœnobii annalibus trabalibus inscribunt apicibus auro & minio incrustatis. Nunc ipsi Episcopalia ad se trahunt ornamenta, atque ad aras Episcopos agunt, tam veriti ne frequens desit spectator, quam verebantur Majores, ne adesset aliquis. Cathedram Episcopalem antiqui, ne populi concursu quies sacra turbaretur, suis ex ædibus procul exesse cupiebant, nunc ipsi eam ibi sibi erigunt; quin & Dionysianis atque Turonensibus seculo octavo erigeret Martenus, ne eorum quieti disciplinæque monasticæ, pro eo ac debeo, consulens, illam sacris his solitudinibus proturbassem. Sed audiamus porro ut sibi Martenus constet.

Benedicti III. privilegium cassatum Marteno favet. VI. Sunt etiam Privilegia, quibus statuitur, ne Episcopi *quicquam potestatis in aliquem de fratribus obtineant, nec per Episcopalem fastum aliquid illis in eos liceat... nec Episcopale ministerium aliquid ditionis super eos obtineat... utque Abbas dispensationis suæ ministerium exercere valeat digne, nullius debeat perturbari potestate subiectus; sed ab omni liber dominatione, Christum tantummodo Judicem sustineat.* Hoc habitu incessisse Privilegium Benedicti III. Papæ, quo confirmat Bretefridi Episcopi Ambianensis privilegium in solemnibus Gallicanorum præsulorum concilio concessum, Marteno affirmanti tantisper credamus. *Quid igitur, inquit, supereminenti Episcoporum jurisdictioni remanet? Nihil omnino.* Nihil? Turpe & miserabile! sed tamen illustre consortium doloris sensum adimet Episcopis; in eadem atque Romanus Pontifex condemnatione positi sunt. Abbates & Monachi *NULLIUS debent perturbari potestate subiecti.* NULLIUS inquam. Plana sunt, hæc & aperta. Neque obscura sunt, quæ sequuntur: *Abbas ab OMNI liber dominatione, Christum tantummodo Judicem sustineat. Ab omni liber dominatione* Itaque nec summo Pontifici, nec ipsi Ecclesiæ subditus est. Quid igitur miramur, nullam Episcoporum esse in Monachos jurisdictionem, in quos nulla sit nec Romani Pontificis, nec Ecclesiæ ipsius Jurisdictio? qui, præter Christum, Judicem neminem habeant? An ergo privilegium hoc spurium dico, quod hæc paradoxa dogmata Ecclesiæ invehit, atque disciplinam & Hierarchiam Ecclesiasticam funditus everfurum videtur? Erunt, qui id a me expectent, atque illud jam in factuum suppositiorum ergastulum relegarint. Sed aliter ego de eo ser-

tio.

tio. Non ea vetat, non ea statuit, quæ prima facie vetare aut statuere videtur. Arbitraris hic agi de jurisdictione Episcopali, sed arbitraris falso: alia omnia verbis recitatis subsunt.

Retegatur Marteni mala fides, rescribatur fideliter Benedicti III. privilegium, erunt omnia plana & aperta. Ita autem in Labbei conciliis Benedictus statuit: Episcopus Ambianensis nec in Abbatem, nec in aliquem de fratribus quicquam potestatis obtineat, nec per Episcopalem fastum aliquid in eos præsumat, VERUM ABBAS SECUNDUM REGULAM S. BENEDICTI LIBERAM MONASTERII SUI HABEAT POTESTATEM, ET MONACHI AD EJUS TANQUAM AD PASTORIS SUI SOLUMMODO RESPICIANT GUBERNATIONEM. Cur hæc a Marteno omiſſa sunt? scilicet quia ex iis manifestum est, agi hic tantum de *regimine interiori*; hoc solum caveri, ne illi immisceat sese Episcopus: quia manifestum est, Episcopalem jurisdictionem his verbis tam parum accidi, quam parum per Regulam D. Benedicti acciditur, ad quam summus Pontifex provocat. Pessimam causam tuetur Martenus, qui nisi genuinas bullas castrando, eam propugnare non sustineat. Videamus porro, ut sibi constet Vir candidissimus. *Nec Episcopale ministerium aliquid conditionis super eos obtineat; QUONIAM*, supplemus, quæ Vindex suppressit, CUM ABBAS VICES CHRISTI IN MONASTERIO CREDITUR AGERE, POTESTATIS OFFICIUM SUPER CREDITAS SIBI OVES HABERE DIGNOSCITUR, *utque dispensationis sue ministerium exercere prævaleat digne, nullius perturbari debet potestate subiectus; sed ab omni liber dominatione Christum tantummodo iudicem sustineat.* Cujus potestatis officium super creditas oves habere dignoscitur Abbas? non Regiæ, non Pontificiæ, non Episcopalis. Igitur Abbatialis. Hæc ei intemerata servatur; hac in potestate, in *regimine*, inquam, *interiori*, in disciplina secundum regulam alterius cujusvis dominatio excluditur. Patres de Lirinensis monasterii immunitate in synodo Arelatenſi anni circiter 450. cognoscentes statuunt: *Monasterii omnis laica multitudo ad curam Abbatis pertineat. . . . . Hoc enim & rationis & religionis plenum est, ut. . . laica omnis monasterii congregatio ad solam ac liberam Abbatis proprii, quem sibi ipsa elegerit, ordinationem dispensationemque pertineat; regula, que a fundatore ipsius monasterii dudum constituta est, in omnibus custodita.* Laicorum nomine Monachos venire, vera est Mabillonii observatio. Et hos in iis, quæ regulam spectant, in unius Abbatis potestate esse debere, *rationis & religionis plenum* videtur Arelatenſibus Patribus. Ita passim regularum conditores fecerunt; ita plerique Patres, ita sentit Benedictus III. ita statuit. *A regimine interiori, a disciplina secundum regulam*, ex S. Benedicti mente & votis, excludit Episcopum Ambianensem. Hæc autem quid ad institutum præſens faciunt? Evolvatur tota Benedicti III. bulla; expendatur Bretefridi, quod per illam confirmatur, privilegium. Episcopus Ambianensis ordinum conferendorum facultatem, de ordinandorum moribus & scientia cognitionem, Abbatis ordinationem sibi reservat: nihil eorum, quibus Episcopalis jurisdictione absolvitur, abdicat. Adeo quidquid Monachis immunitatis concedit, id ita præstat, ut hoc facto *auctoritatem canonicam*, id est jurisdictionem Episcopalem, *convelli* nolit. Atqui Philippus Labbeus observat hoc privilegium, ut ovum ovo, esse privilegio Marculfiano simile. quod verissimum est. Vidimus autem, Marculfiana immunitate non infringi jura Episcopalia. Vidimus igitur Martenum & mala fide & malis artibus in illa grassari.

VII. Præter regiminis interioris *dominationem* observabamus supra secundum Margulfi formulam abdicasse quoque Episcopos rerum temporalium administratione & ministrorum electione. Ita Bertefridus in suo privilegio pro Corbeienſibus; *decrevimus; ut quæcumque prædicto monasterio vel Monachis regio mune-*

Sanum & restitutum ei ad-versatur.

Nam solummodo regimen interius Abbatibus asserit, de cetero Episcopi jurisdictioni obnoxiiis.

Neque Episcopus bonorum monasteriorum administrationi renuncians, jura Episcopalia nere, abdicat.

nerē, seu a quibuslibet Christianis in agris, mancipiis, vineis, sylvis, auro, argento, vel vestibus, vel quibuslibet speciebus collata, aut deinceps conferenda sunt, vita nostrae temporibus, seu successorum nostrorum nec ego nec ullus sibi Pontifex, aut aliquis ex ordine Clericorum Ambianensis Ecclesiae suis usibus usurpare aut minorare, aut ad civitatem aliquas species deferre praesumat; sed sub omni libertate vel emunitate saepe dictum monasterium vel Monachi ibidem consistentes possideant. Mox stabilitis Episcopi juribus circa ea, quae Ordinis sunt, prosequitur: Neque ulla alia potestate in ipso monasterio utatur Episcopus, ut diximus, neque in monasterio, seu in rebus aut ornamentis ipsius neque in personis..... Nec Episcopus nec Archidiaconus, aut qualibet alia persona, Ordinator Ecclesiae Ambianensis quodcumque de eodem monasterio, sicut de reliquis parochiis usurpare aut commutare, aut aliquas res auferre vel species, quae ad ipsum monasterium sunt collatae, deferre ad civitatem audeat. Similia legas in formula V. apud Marculfum, apud Gregorium M. Lib. VI. Epist. XII. ad Respectam Abbatissam, item in Epistolis ad Marinianum Ravennatem, & Castorium Ariminensem, in privilegiis, quibus initia Bullarii Cassiensis scaent, atque passim alibi. Similia profert quoque Martenus, ut ostendat, Archidiacono interdictam rerum temporalium curam & electionem ministrorum sacrorum. Haec vero & ultro concedimus. Neque enim Episcopalis iurisdictionio in Monachos evanescit, quod fas non sit Episcopo res monasterii temporales gubernare, ministros & officiales amovere & promovere, rerum & personarum monasticarum herum & dominum esse. Nemini Episcopo competit facultas res laicorum gubernandi, villicos eorum in villis instituendi aut removendi. Quis autem hac causa dicat, circumscripta esse Episcoporum in laicos iura? Neque alio sensu explicandum venit productum a Marteno Caroli M. diploma pro Salonensi in Diocesi Metensi monasterio. Decernitur in eo, ut neque Angelramnus Episcopus Metensis, neque Archidiaconus, neque missus Ecclesiae Mediomatricae ibi in ipso caenobio PONTIFICIUM habere non debeant, nisi si Abbas S. Dionysii expetierit ordinationes faciendi, chrismetandi, & tabulas benedicendi. Una vox Pontificium imperitis difficultatem ingerere potest. Quare quid significet ex charta Clodovei III. videndum. Nam, inquit, nullum pontificium a nobis neque a successoribus nostris in eodem monasterio pro causa cupiditatis, aut, quod absit, avaritiae habeatur, sed proprio in Dei nomine fruantur privilegio. Ex his intelligimus Pontificium idem esse ac Jus utile, & ab Angelramno istud Salonensi monasterio datum, ut ab eo nihil utilitatis perciperet, nisi cum ordinum gratia eo evocatus fuerit. Patet vero id maxime ex ipso Caroli instrumento, in quo dicitur Privilegium Angelramni constitutum de rebus proprietatis Fulradi Abbatis. Hac causa prohibet Carolus, ut de ipsis nemo contingat quicquam, sed sub tuitione Regis eadem immunitate, atque cetera praedia Dionysiana persistant. Potuisset itaque & ab hac charta producenda supersedere Martenus, Sed homini ad incitas redacto est istud dandum, ut impune ex quovis ligno sibi faciat Mercurium. Ad ea quae superant, pergamus.

Dacheri
Tom. X.
Spicileg.

Cum Ab-
tum &
Monacho-
rum dissi-
dia per a-
lios Abba-
tes sopiri
vult, suas
his vices
delegat.

VIII. Episcopi rati se in Monachis Viros habere Evangelii legibus & canonibus, multo quam vulgo solet addictiores, fecerunt eis facultatem juxta conditas a se aut acceptas leges vitam instituendi, Abbatibus ex regulæ praescripto Monachos regendi, flectendi, corrigendi. Quod si Monachorum pertinacia Abbatum sollicitudinem vinceret, curaturos se, ne disciplina Christiana quid detrimenti acciperet. Huic rei argumento est & Marculfi formula, & illi consonum Bretefridi privilegium pro Corbeicensibus & alia multa. Numerianus Trevirensis Episcopus majoribus argumentis, quam de Monachorum obedientia, moderatione, atque parendi prolixitate spem conceperat, explicavit.

Facul-

Facultatem fecit Monachis vallis Gallilææ, ut si talis inter Abbatem, & eos dissensio murmurque consurgeret, qualis minime ab eodem Abbate ibidem sedari posset, tunc alii Abbates, qui hujusmodi regulam teneant, conveniant in ipso monasterio, scandalumque deprimant sententia regulari. Quo facto dubium non est, quin Galilæis Monachis ornamentum concefferit, cui ex condigno compensando pares non essent. Quæ enim non debebatur reverentia Episcopo, quæ submissio, quæ gratitudo, qui eorum dissensiones & lites nollet in curiam evocari, atque eo evocando vulgatam de Monachis famam bonam eorumque nomen traduci? Verum eone facto Episcopalia in eos jura abdicavit? Ait Martenus: Igitur acphalos effecit, nam neque in summum Pontificem, neque in alium jus suum, potestatemque transfudit. Sed Martenus in ipsa nube Junonem amplectitur & deosculatur. Sunt nostra ætate multa in Europa monasteria, quorum controversiæ domesticæ Abbatum aut Præsidum congregationis sententia definiuntur, quin hac causa ab Episcopi se legibus & jurisdictione absoluta credant. Huic consuetudini initium fecit Numerianus. Facultatem de monachorum & Abbatis dissidiis cognoscendi aliis ejusdem instituti Abbatibus delegavit. Hi vero si ea componere non possent, tum tandem ad ejus tribunal revocanda erant; nam ut privilegiorum ejus ævi verbis utar, nihil de Canonica auctoritate convellitur, si quid Monachis pro quiete tranquillitatis conceditur. Aut ut Gregorii M. ex genuina ad Marinianum Epistola & spurio concilio anni 601. adoptem, Episcopos in Monachos & Abbates advertere non oportet, nisi forte extantibus, quod absit criminibus, quæ sacri canones punire monstrantur. Est vero hoc ita manifestum, ut pluribus inculcari non debeat. Sed sunt iterum ipsa privilegii verba, quia in iis error, rescribenda. Calmetus in probat. Loth. Hist. repræsentat illud post Mabillonium. Ita apud eos habet: *Et si, quod absit, talis inter Abbatem & Monachos dissensio aliqua, & murmur consurgere videatur, qualis minime ab eodem Abbate ibidem sedari possit, tunc, MISSUS EPISCOPUS EORUM AD ALIOS ABBATES, qui hujusmodi regulam teneant, conveniant in ipso monasterio, scandalumque deprimant sententia regulari.* Omnino rescribentis incuria hic errori locum fecit. Quid enim hæc sibi volunt? *Tunc missus Episcopus eorum ad alios Abbates.* Nec barbara, nec latina sunt. Ea cuius est integrum pro arbitrio refigere: ego ita legendum puto: *Tunc mittens Episcopus eorum (id est Diocesanus) ad alios Abbates &c.* Nisi forte hæc lectio placeat: *Tunc missus, id est, sermone antiquo, Legatus, Episcopi, convocans alios Abbates &c.* Ut ut sit, sunt etiam hæc frustra adducta a Marteno ad Episcoporum jura infringenda, atque unum hoc præstant, ut argumento sint, eos juribus suis clementer & comiter usos, cum de Monachorum dissidiis aliquando cognoscere noluerint, nisi per ejusdem instituti viros: atque cum hi nihil proficerent, tum demum quodammodo invitos causam ad se revocasse.

IX. Ex argumentis, quæ tanto strepitu in aciem eduxit immunitatum hyperaspita, unum superat. Sed, si quidem ei fidem habemus, decretorium illud. *Si Monachis opportunum fuerit Ecclesiam benedicendam, & sacros ordines percipiendos, a quocunque Pontifice decreverint, licentiam habeant expetendi.* Hæc ex privilegio, quod Numerianus Trevirensis, annuentibus comprovincialibus Episcopis Childulpho, Gisloaldo & Eborino, concessisse dicitur Deodato Abbati Vallis Galilææ. Id vero, inquit Adversarius, *vel ipso fatente Roderico integram libertatem complectitur.* Verum, ut inde initium faciam, neque id fatetur, neque falsus est Rodericus, neque fateri potest. Nam primo, quia de Benedictione Abbatis nulla hic mentio, inde consequens est, Episcopum ea non abdicare. Vidimus autem supra, Marteno ipso argumenta sufficiente, non

Epistol.
lib. VII.
num. 18.

Annal.
tom. I. in
Append.

Idem facit
cum per-
mittit, ne
Monach.
ab aliis E-
piscopis
ordines
petant.

minimam jurisdictionis Episcopalis partem hanc esse, quod Episcopus benedicens Abbati curam ei animarum jurisdictionemque in suos spirituales tribuat. Deinde communicavit Episcopus Diocesanus cum Provincialibus suis jus Galilæis Monachis ordines petentibus præbendi; Provinciales annuendo onus præbendi in se susceperint; qui non annuerant; reliquarum scilicet provincialium Episcopi, iis hoc onus non incumberebat. Quare Galilæi hoc unum privilegii vigore consequerentur, ut ad quem libuisset Provinciæ Trevirensis Episcopum Ordinum causa adirent. Neque hæc non est nulla immunitas; sed est ne illimitata? Extinguitne jura omnia Episcopalia? Sane non perimit in Episcopo jus & obligationem de Galilæorum moribus cognoscendi, docendi, pascendi: Si privilegio concessio abuterentur, corripiendi; si ejus obtentu, cum Marteno, in Episcopalia jura grassarentur, illud revocandi antiquandi: concessis immunitatibus eos exuendi. Denique quis concedit Privilegium? Numerianus Archiepiscopus & Metropolitæ Trevirensis, cujus in diocesi ponamus, positum fuisse monasterium. Transfundit in Suffraganeos facultatem præbendi ea, quæ sunt ordinis: annuunt, consentiunt. Verum cum in Archiepiscopi sui auctoritate & potestate sint, extra eam non fuerunt Galilæi, quippe quoad ea, quæ sunt Ordinis, ab iis pendentes, qui ipsi ab antistite Trevirensi tanquam Metropolita & Archiepiscopo proprio pendunt: ab iis pendentes, a quibus, si abuterentur hanc facultatem repetere, & posset & deberet Metropolitæ. Sequioribus sæculis, cum rerum summæ conversiones Sacerdotium & Imperium agerent, fatemur a summis Pontificibus aliqua monasteria Ecclesiæ Romanæ sine medio fuisse subjecta, & iis facultatem factam ordines a quo visum fuisset Episcopo petendi. Hanc facultatem cum fecerunt summi Pontifices, an absolverunt illa monasteria a jurisdictione sua? An Episcopus ordines præbituros monasteriorum illorum Diocesanos constituerunt? Nequaquam, causam ipse suppeditat Martenus: *Non ut Diocesani, inquit, sed ut delegati a summo Pontifice agebant.* Nostra faciamus hæc verba. Provinciales Diocesani Episcopi Galilæorum, *non ut Diocesani, sed ut delegati a Diocesano Galilæorum agebant.* Quare quemadmodum, ipso Marteno docente, Romano Pontifici sua in exemptos constabat potestas, etsi vices suas aliis delegasset; ita sua constabant Galilæorum Diocesano jura, etsi vices suas Provincialibus delegasset Episcopis. Ponamus nunc, Galilæorum cœnobarum Episcopum Diocesano non fuisse Archiepiscopum; constabit sibi perinde mea arguendi ratio. Hoc posito potuisset quidem Diocesanus selecto a Monachis Episcopo facultatem facere illis *vice sua* ordines impertiendi; sed quia ille æqualis aut superior esset, non potuisset imponere necessitatem impertiendi. Quod si tamen uti concessa facultate visum fuisset, non Diocesano, sed *Diocesani vices* egisset. Stetisset itaque & hoc in casu Diocesani jurisdictione illibata: cujus enim vices aguntur, illius esse jurisdictionem & potestatem in confesso est.

Vind.
pag. 10.

Martenus
privilegiis
corruptis
& spuris
pugnat.

X. Præter hæc privilegia quatuor alia in arenam collocat Martenus, quibus, quod superioribus inani conatu tentatum vidimus, certiori efficiat. Primum Stephani III. pro Diocesano, secundum ejusdem summi Pontificis pro Nonantulensibus, tertium Johannis IV. pro monasterio S. Salabergæ, & quartum ejusdem Johannis pro Luxoviensi. Plura superiori sæculo immunitatum monasticarum patroni jactabant. Ex bullario Casinensi, tanquam ex equo Trojano, solida legio petebatur: Medardinum sufficiebant Epistolæ Gregorii M. Figiacense Stephani III. Acherius, Elnonense acta Antuerpiensia alia alii hujus furfuris innumera. quibus Bernardus testatur, multos suo tempore, non dico
immu-

immunitates illas abnormes propugnasse, sed plane ad eas grassatos esse. Nunc eorum numerus, cum magnorum Criticorum censura, tum prudenti PP. BB. silentio tantopere est imminutus, ut in iis quatuor omnino repererit Martenus, quæ produci posse arbitratus sit. Sed ne hæc quidem ea sunt, quæ locum habere debeant, ubi de immunitatibus serio disceptatur. Id vero paucis est ostendendum.

Dionysianum Stephano tertio adscriptum & imprudenter ostentatur, quippe quod illud evertat, quo Monachis Dionysianis proprius Episcopus concessus dicitur, & iisdem, quo hoc, argumentis suppositionis manifesto convincitur. Nonantulensi nihil inde ponderis accedit, quod hætenus fucum fecerit multis, atque ipsis Alexandro Natali & Pagio probetur. Præscriptionis adversus veritatem nulla sunt jura. Anselmus Nonantulensis Abbas legitur in eo a summo Pontifice *consecratus, & cuculla indutus secundum regulam S. Benedicti*? Ubi in S. Benedicti regula legas Abbatem cuculla cum in Abbatem benedicatur induendum? Ubi Abbatem benedicendum esse? legimus quidem capite 65. fuisse aliquibus in locis moris, cum Benedictus regulam conderet, ut Abbas & Præpositus ab Episcopo benedicerentur; ne Præpositus benedicatur, statuit; an autem Abbates, instituti a se adornati asseclas, benedici velit, neque ipse dicit, neque Smaragdus, Boërius, Anonymus acri vir iudicio, qui in bibliothecis S. Martini Coloniae & S. Laurentii Leodii Mss. extat, Martenoque in commentariis est illaudatus, neque Martenus ipse in hoc caput indicant. Decimarum & decimationum fit hoc in privilegio semel & iterum mentio; triginta scilicet annis antequam earum usum in Ecclesiam invexisset Carolus M. Sed infinitus sim, si hujus modi stigmata omnia recenscam: finem & initium tantummodo spectemus. Ibi Stephani tertii annos videas, contra Constantini Imperatoris annos requiras, utrumque præter ætatis, præter Stephani morem. Hic & nullius & sequiorum seculorum formulas: *Stephanus servus servorum Dei S. R. E. APOSTOLICUS. Est hoc nullius seculi, nullius summi Pontificis. Posteriorum sunt sequentia: Anselmo religioso Abbati venerabilis monasterii sancti Silvestri siti Nonantula, territorio Mutinense, ET PER TE IN EODEM MONASTERIO IN PERPETUUM. Johannis Papæ IV. bulla prima, quantæ vero ea sit auctoritatis hoc in stadio, quæ cui concessa sit, nequidem scitur? Nam quod S. Salabergæ monasterio concessam dicit Martenus, hariolantis est. Nulla hujus monasterii in illa mentio, vestigium nullum, nullum in historia indicium illi concessam fuisse. At eruit ex codice Thuaneo ante octingentos annos exarato Mabillonius. Reverendos canos cernuus adoro. Sed tamen dudum observatum est ab Oudino, PP. BB. sæpius fuisse justo liberaliores in codicum ætate computanda. Porcheronius anonymum Ravennatem Ms. septimo seculo adscribit, quem nunc post undecimum scriptum constat. Ne crabones irrite, chartas a Germonio notatas prætereo; chartam vero *Plenariæ securitatis* aliquot, quam esset, secula antiquiorem Mabillonio visam, non diffitetur ipse in Supplemento. De Marteno quid dicam? edidit specimen Triumpho S. Remaci & Vitæ S. Popponis Mss. codicum eadem manu exaratorum; eosque temporibus Henrici III. Imperatoris ex characterum habitu scriptos contendit. Verum lynceo oculo examinentur. Diphthongus *Æ* per simplex *E* scribitur, conjunctio *ET* per notam *Zifra* nostræ 7. similem effingitur. Hoc observato, consulatur decima quarta apud Mabillonium tabula, quæ Henrici III. Imperatoris ætati respondet. In diversis, quæ continet, speciminibus nihil simile. Seculis sequentibus invaluisse hæc scriptio compendia, sequentes tabulæ docent. Tam est lubricum & alæ plenum ex scripturæ forma de codicum anti-*

Præcipua Marteni Privilegia sunt spuria; Dionysiani. Nonantulense.

Johannis Papæ IV. bulla sunt item spuria.

quitate statuere. Non est igitur, quod a Codicis Thuanei canicie Johannis IV. bullæ robur petatur; cum a canis non sit certum ad ætatis senectam argumentum. Ad hæc cum in hac tum in Luxoviensi bulla loquendi colores sunt, quos Romanum solum ignorabat: *Nec enim nova postulantium vel indulgentium est auctoritas privilegii largiendi, dum profecto cuncti retro..... Rogitus vero Episcopus ipsius civitatis..... Domestici fidei.* Hæc sartago loquendi nunquam Aufoniam, nunquam Pontificiam linguam infecit. Obtinebat ea apud populos Francorum sceptræ reveritos. Justo liberalior videar, si Luxoviensem bullam hoc uno obelo configam. Itud saltem agamus, ut unde educta sit, inquiramus. Primus edidit Mabillonius. *Ejus fragmentum invenit in CHARTACEO codice, Dervensis canobii,* quod his in verbis abrumpitur: *habeat facultatem in ipsum monasterium ingreditantum.* Porro cetera, inquit Mabillonius, *supplevimus ex Pontificiis diplomatibus subsequenti Pontificum, qui iisdem pene verbis superiorum Pontificum, adeoque Johannis IV. privilegia confirmarunt.* En privilegii Luxoviensis incunabula! Caput suppeditat *codex chartaceus*, proinde recentior; ventrem & fyra sufficiunt diploma unum seculi X. alterum seculi sequentis. *Spectatum admissi.....* Quanquam enim Benedictus VIII. & Leo IX. prædecessorum suorum diplomata confirmant, attamen ut sciatur, an totidem verbis confirmant, deberent confirmata privilegia cum confirmatoriis comparari. Ea autem non superare, fatebitur Mabillonius. Luxoviensium quidem immunitatum, quod recte advertit, meminit Marculfus, sed ita meminit, ut, qui ævi stylum noverit, intelligat, eas concessas esse ab Episcopo diocesano & comprovincialibus, non item ab Episcopo Romano. *Ab antiquitus,* ita fert formula, *juxta constitutionem Pontificum per regalem sanctionem monasteria sanctorum Lirinensis, Agaunensis, Luxoviensis..... sub libertatis privilegium videntur consistere.* Pontificum nomine venire Galliarum Episcopos, & *regalis, quæ adjicitur, sanctio,* & hæc ipsa formula, & aliæ illorum temporum chartæ docent. De Romano cum erat sermo, unde id liqueret, addebatur aliquid. Quare ex hac formula non debebat arguere Mabillonius, Pontifices Romanos ante seculum septimum aliquod privilegium Luxoviensibus concessisse. Immo oppositum debebat arguere, quia in ea solummodo mentio privilegiorum ab Episcopis Galliarum concessorum. Sed tamen fuerint Luxoviensibus seculo sexto, aut etiam antea a Pontificibus Romanis concessæ aliquæ immunitates. Nonne immunitates monasticæ omnes, modico e capite initio scaturientes, fluviorum instar, longitudine temporis ita alveum extenderunt, ut cum Episcopalibus maribus subinde contendere non dubitarint? Erant eæ contractiores seculo sexto, quam seculis decimo & undecimo. Quare per horum seculorum privilegia, etsi superiorum confirmatoria, non possunt refici privilegia seculi sexti. Accedebat semper his, ex temporum consuetudine, aliquid, quod in illis non erat. Luxoviense Privilegium, ut est a Mabillonio resectum, tam primi & genuini arbitror esse simile, quam Babilonica turris, a Kircheræ ædificata, aut templum Salomonis, a Villalpando aut Adricomio in chartis instauratum, celebria illa ædificia fideliter repræsentant. Hæc de Luxoviensi Johannis, ut jactabant, quarti Papæ privilegio. De alio, eidem etiam Johanni adscripto superioribusque omnino *consimili,* eoque Habendensi monasterio concessio, fatetur Mabillonius esse illud interpolatum. Probabilius ei videtur aliud ejusdem privilegii exemplum: in quo nihilominus *mendum* quoque reperit. Advertit denique in eodem chartario, unde hoc diploma hausit, esse Henrici IV. Imperatoris instrumentum, in quo S. Romaricus legitur *Habendense monasterium Romanæ libertati & regali defensionis subjecisse.* Verum, inquit Mabillonius, *illud mihi valde*

valde suspectum est. Exhibet quoque Calmetus laudatam Joannis IV. bullam pro Habendenfi monasterio ejusque adeo duo exempla rescribit in appendice ad tom. I. Historiæ Lotharingicæ. Sed ita exhibet & excerpit, ut earum suppositio cuius indubitata esse debeat. Fertur, inquit, Johannes Papa quartus Habendenses immunitatibus donasse. Fertur, dicitur. An vero, cum de Privilegii alicujus sinceritate agitur, in Scriptore Benedictino hæsitatio non idem præstat, quod in alio scriptore aperta condemnatio? Neque hæsitat solummodo; corruptionis & alterationis palam laudatas bullas arguit. Clotarii fieri in uno exemplo mentionem, bullam plumbeam e membranæ fiscella pendere, Leonis IX. compendiis literariis subscriptam alteram, observat. Hæc vero totidem esse corruptionis & alterationis indicia, sine dubitatione pronunciat Scriptor Benedictinus.

Epist. lib.
11. ep. 3.

Quibus autem de causis Calmeto & Mabillonio corruptæ, mendosæ & interpolatæ sunt hæc bullæ? Quia in iis aliqua, quæ historiæ & ævi moribus repugnant. In quatuor privilegiis a Marteno adductis non aliqua, sed multa sunt, quæ eadem lue laborent. An vero hæc vasa quassa, reflexos clavos, dimidiatas strigiles, an, inquam, hæc scruta scita in medium afferri, cum de immunitatibus ecclesiasticis, de Episcopalibus juribus, de disciplina ecclesiastica, de rebus maximi momenti disceptatur? Cur hic non dicamus cum Gregorio M. *Si authenticam chartulam non videmus aut exemplaria, nil possumus facere?* Chartæ Regiæ autographæ seculorum VII. & VIII. superant innumeræ. Unus Mabillonius sexcentas eruit, earumque specimina æri incidi curavit. Quo fato factum est, ut ne una quidem *immunitatis plenariæ* charta autographa ad nos pervenerit? ut ne una quidem sana & integra, sine macula & nævo exhibeatur? Istud saltem nobis immunitatum hyperaspistæ dent, ut fragmentis, quæ producunt, auctoritatem accersant ex illorum temporum historia, conciliis, capitularibus. Sed est istud dudum petitum; hæcenus nemo præstitit; contra innumeri producti cum conciliorum canones, cum Patrum effata, tum Regum capitularia, quibus repetitur & inculcatur Chalcedonensis concilii canon hic, nemini non notus: *Qui vere & sincere singularem sectantur vitam, competenter honorentur: quoniam vero quidam utentes habitu Monachi, Ecclesiastica negotia, civiliaque conturbant. . . . placuit quidem nullum usquam edificare aut constituere monasterium, vel Oratorii domum, præter conscientiam civitatis Episcopi. Monachos vero per unamquamque civitatem aut regionem subjectos esse Episcopo, & quietem diligere, & intentos esse tantummodo jejunio & orationi. . . nec propria monasteria deserentes: nisi forte his præcipiatur propter opus necessarium ab Episcopo civitatis. . . Verumtamen Episcopum civitatis convenit competentem monasteriorum providentiam gerere. . . Clerici, qui præficiuntur prochochois, vel qui ordinantur in monasteriis & Basilicis Martyrum, sub Episcoporum, qui in unaquaque civitate sunt, secundum Patrum traditiones, potestate permaneant, nec per contumaciam ab Episcopo suo dissiliant.*

Concil.
Barcinon.
a. 540. A-
relat. V. c.
2. 3. 5.
Aurelian.
1. c. 9. &
11. c. 2.
Synod.
Epaun.
capitula-
ria Caroli
M. lib. 11.
c. 8. &
ann. 789.
& 802.

His ego verbum non addo. Martenus, ut jura Episcopalalia labefactaret, duum generum instrumenta protulit. Eorum aliqua suæ integritati reddita, & recte intellecta cum Marculfiana formula convenire, proinde a me facere, ostendi; alia dubia, interpolata, spuria, proinde nullius ponderis demonstravi esse. Plura, ut præstarem, præiens institutum non postulabat. Potuissent tamen facile præstari. Nam quam plura hanc in rem, quæ conciliorum, capitularium & veterum scriptorum lectio sæpius repetita suffecit, seposita habeo: plura, si ad manus esset, sufficeret Thomassinus, quem eandem mecum tueri sententiam a Marteno non invitus intellexi. Tanti enim viri hac in re nomen adversariorum omnium, quippe quos partium studio laborare, proque sua domo scribere constat, auctoritatem inducit.